

27. Paterson, T. (2014, November 7). Fall of the Berlin Wall: The guard who opened the gate – and made history. *Independent*. URL: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/fall-of-the-berlin-wall-the-guard-who-opened-the-gate-and-made-history-9847750.html>

28. World Tourism Organization. (2001–2022). UNWTO Tourism Highlights. *UNWTO*. URL: <https://www.e-unwto.org/action/doSearch?ConceptID=2438&target=topic>

29. Lapointe, D., Sarrasin, B., & Benjamin, C. (2018). Tourism in the Sustained Hegemonic Neoliberal Order. *Revista Latino-Americana de Turismologia*, 4(1), 16–33. <https://doi.org/10.34019/2448-198x.2018.v4.13915>

30. Hintze, H. (2014). Freedom to travel ou freedom to trade? Uma análise crítica do discurso do WTTC. *Journal of Tourism & Development*, 4(21/22), 97–106. <https://doi.org/10.34624/rtd.v4i21/22.12263>

31. Bianchi, R. V., & Stephenson, M. L. (2018). Tourism, border politics, and the fault lines of mobility. In *Borderless Worlds for Whom?* (pp. 121–138). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429427817-9>

Матеріал надійшов до редакції 11.06.2023 р.

УДК 327 (477)

Ігор Поліщук,

доктор політичних наук, професор кафедри соціології та політології,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
i_polischuk@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-6864-4425

DOI 10.29038/2524-2679-2023-02-51-62

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ: УКРАЇНА – ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ

У статті розглянуто історію відносин та актуальні проблеми взаємодії між Україною і ЄС у контексті прагнень повноцінного членства України в ЄС як однієї з базових цілей національного розвитку на сучасному етапі. Відносини між Україною та ЄС набувають стратегічного значення для збереження й розвитку демократичної євроатлантичної цивілізації за умов агресії з боку авторитарної росії. Україна та Європейський Союз вступили в нову фазу своїх відносин, для якої притаманні зростання взаємозалежності між українськими і європейськими партнерами. Шлях України в Європейський

Союз відзначається унікальністю та нестандартністю. Україна, щоб стати повноправним членом Європейського Союзу, має для початку побудувати в себе відповідну європейським стандартам соціально-політичну модель, перейти до парламентської республіки з децентралізованим унітаризмом. Зроблено висновок про те, що, відіграючи роль східного форпосту західної цивілізації, зі зброєю в руках захищаючи її світоглядні цінності та свою державу незалежність від РФ, Україна на практиці довела своє природне право на повернення в європейську родину.

Ключові слова: Україна, Європейський Союз, комплекс реформ, післявоєнна відбудова, національний розвиток.

Ihor Polishchuk,

Yaroslav Mudryi National Law University,

ORCID ID: 0000-0001-6864-4425

INTERNATIONAL RELATIONS: UKRAINE – EUROPEAN UNION

The article examines the history of relations and current problems of interaction between Ukraine and the EU in the context of aspirations for full membership of Ukraine in the EU as one of the basic goals of national development at the current stage. Relations between Ukraine and the EU are gaining strategic importance for the preservation and development of the democratic Euro-Atlantic civilization under the conditions of aggression from authoritarian Russia. Ukraine and the European Union have entered a new phase of their relations, which is characterized by growing interdependence between Ukrainian and European partners. Ukraine's path to the European Union is marked by its uniqueness and non-standard nature. In order to become a full member of the European Union, Ukraine must first build a socio-political model in line with European standards, transition to a parliamentary republic with decentralized unitarism. It is concluded that, acting as an eastern outpost of Western civilization, defending its ideological values and its state independence from the Russian Federation with weapons in hand, Ukraine in practice proved its natural right to return to the European family.

Key words: Ukraine, European Union, complex of reforms, post-war reconstruction, national development.

1. ВСТУП

Однією з провідних тенденцій сучасного світового розвитку є тенденція до посилення інтеграції між різними країнами та міждержавними утвореннями. Цей тренд настільки відчутний, що під його вплив

потрапляють навіть ті держави, котрі офіційно не входять у жодний міжнародний альянс. Останнє розширення Європейського Союзу на схід зробило Україну безпосереднім сусідом ЄС. Ця відносно нова обставина істотно збільшує можливості для налагодження всеохопної співпраці та взаємодії між Європейським Союзом й Україною. У світлі останніх подій, пов'язаних із повномасштабною агресією РФ проти України, взаємна зацікавленість України в ЄС і, навпаки, ЄС в Україні набула наочного геополітичного змісту та значно зросла. Українці зі зброєю в руках захищають цінності, на яких сформувалася демократична євроатлантична цивілізація, фактично відіграючи роль її форпосту в протидії експансії з боку авторитарної (неототалітарної) Росії. Україна пройшла етап вибору між європейським і євразійським векторами розвитку держави [1].

Постановка проблеми. За умов суттєвих трансформацій у світовому порядку, коли найвпливовіші автократії заявили про свої амбіції збудувати власний окремий простір («руський мір», китайську історичну імперію тощо), демократичні країни на чолі з США опинилися перед гострою необхідністю консолідувати свої зусилля із захисту власного способу життя та ціннісних основ. Виникає об'єктивна потреба об'єднати потенціал країн світової демократичної коаліції для організації ефективного протистояння авторитарно-тоталітарній загрозі зі сходу. Україна і Європейський Союз відіграють та відіграватимуть у цьому процесі головні ролі, адже географічно вони перебувають на передньому краї протидії російській експансії. Без перебільшення можна зазначити, що від того, наскільки вчасно й ефективно вдасться створити дієвий механізм нейтралізації російської небезпеки залежить доля всього людства. Виходячи з цього, відносини між Україною та ЄС набувають стратегічного значення для збереження й розвитку всієї євроатлантичної цивілізації, адже в разі гіпотетичної невдачі ЗСУ в опорі російській армії з'являється реальна перспектива перенесення бойових дій на безпосередню територію країн Європейського Союзу. Функціонери фашистського режиму Путіна та сам президент РФ неодноразово висловлювали свої воєнні погрози на адресу Польщі, Литви, Латвії, Естонії, у тому числі й із застосуванням ядерної зброї. За цих умов усебічне співробітництво між Україною і ЄС продиктоване вже й проблемою виживання в процесі воєнної інтервенції з боку РФ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми європейської інтеграції України та її відносин із Європейським Союзом уже тривалий час перебувають у центрі уваги вчених-суспільствознавців.

Різноманітні аспекти участі України в інтеграційних процесах та кооперації з ЄС розглядаються в працях В. Винника, В. Гейця,

А. Гальчинського, П. Гайдуцького, О. Ковальова, М. Якуб'яка, В. Мовчана, П. Рудякова, О. Федірка та ін. Названі вище вчені вивчають проблеми інтеграції й співробітництва ЄС з Україною, досліджують питання вступу України в ЄС і міжрегіональну інтеграцію.

Правові аспекти євроінтеграції України розглядаються в дослідженнях М. Баймуратова, М. Буроменського, В. Буткевича, Г. Бувайлика, В. Василенка, О. Висоцького, А. Георгіци, А. Довгерта, В. Денисова, В. Євінтова, В. Кисіля, Н. Малишевої, В. Опришка, Л. Тимченка, К. Сандровського, О. Шниркова, С. Шевчука, А. Філіпенка та ін.

Окремо потрібно згадати наукові праці видатних американських політологів Збігнева Бжезінського й Семюела Хантінгтона, які досліджували проблеми взаємодії між Україною та ЄС крізь призму геополітичних світових розкладів і в контексті розвитку наявних культур та цивілізацій.

Певний фундаментальний пласт у наукових розробках стосовно розгляду співпраці між Україною та Євросоюзом становлять відповідні монографії С. Боротничека, І. Бережнюка, О. Корнієвського, Н. Пиреця, В. Посельського, П. Пашка, М. Тонєва й ін.

Мета статті – розглянути історію взаємин та актуальні проблеми взаємодії між Україною і ЄС у контексті наших прагнень повноцінного членства України в ЄС як однієї з базових цілей національного розвитку на сучасному етапі.

Методологічні основи дослідження. Утілення в життя мети статті передбачає застосування різноманітних наукових методів, серед яких основними є історична ретроспектива, аналіз та індукція.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Протягом історії існування Європейського Союзу реалізовано важливі завдання розвитку, які впорядковують різноманітні галузі міжнародних відносин. Насамперед розроблено основи спільної економічної політики в транспортній, сільськогосподарській та інших галузях. Скасовано квоти на імпорту й митні збори на товари, якими торгують між собою держави-члени Європейського Союзу. Сталося запровадження однорідної митної системи щодо всіх товарів із країн, які не входять до «Спільного ринку» Євросоюзу. У межах ЄС створено вільний рух капіталу й робочої сили за певними винятками стосовно нових держав-членів ЄС. Через уведення єдиної грошової одиниці «євро» створено єдину валютну систему. Потрібно підкреслити, що після введення в обіг єдина європейська валюта за показниками готівкового обігу у світі випередила американський долар, що само по собі є вельми красномовним.

Утворення валютного союзу та єдиного ринку сприяло тому, що Європейський Союз нині перетворився на потужне макрорегіональне об'єднання розвинутих держав і самостійний геополітичний центр світового впливу. Для багатьох пострадянських республік, зокрема й для України, Європейський Союз є своєрідним магнітом, привабливим прикладом об'єднання ментально та цивілізаційно споріднених народів у політико-економічну спілку для більш ефективного виконання завдань свого розвитку за умов нової інформаційної епохи.

Уперше прагнення України розвивати всебічні відносини з ЄС закріплено в Постанові Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 р.

Загалом відносини між Україною та Європейським Союзом започатковані в грудні 1991 р., коли представник головної на той момент в Європейському Союзі держави – Нідерландів, міністр закордонних справ цієї країни від імені ЄС офіційно визнав державну незалежність України. Потім у Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу від 11 червня 1998 р. та в Програмі інтеграції України до ЄС від 14 вересня 2000 р. проголошено стратегічний курс України на інтеграцію в ЄС. Визначено, що однією з основоположних засад зовнішньої політики України є забезпечення інтеграції України в європейський економічний, правовий і політичний простір із метою набуття членства в Європейському Союзі. Євростратегію України затверджено відповідним Указом Президента України [2]. Це зроблено не випадково. Як справедливо зауважує Д. Ю. Юрковський, європейський вибір України ґрунтується на життєво важливих інтересах та історичному прагненні українського народу бути невід'ємною частиною єдиної Європи [3].

На Паризькому саміті у вересні 2008 р. ЄС й Україна домовилися про укладення нового договору у вигляді Угоди про асоціацію, яка повинна ґрунтуватися на засадах економічної інтеграції та політичної асоціації. На виконання цих домовленостей у 2009 р. українською і європейською сторонами розроблений та затверджений Порядок денний асоціації, у якому закріплено орієнтир для здійснення реформ в Україні в ході імплементації Угоди про асоціацію між Україною і ЄС.

У грудні 2011 р. на XV Саміті ЄС–Україна в Києві перемовини про зміст Угоди про асоціацію було завершено та в березні 2012 р. главами офіційних делегацій ЄС й України текст цієї Угоди парафровано.

Потім відбулися відомі драматичні події. Відмова вищого політичного керівництва України на чолі з колишнім президентом

В. Януковичем у листопаді 2013 р. від підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС спричинила початок масового мирного протесту на захист євроінтеграційних прагнень народу України, що отримав назву «ЄвроМайдан» [4, с. 22]. Ця визначна історична подія остаточно підтвердила незламність українського народу в його європейському виборі.

Під безпосереднім тиском громадян України в березні 2014 р. підписано політичний параграф Угоди про асоціацію, а в червні того самого року ухвалено економічну частину договору. У вересні 2014 р. Європейський парламент та Верховна Рада України в синхронному режимі ратифікували укладену Угоду про асоціацію між ЄС й Україною. Із 1 листопада 2014 р. почала здійснюватися її тимчасова реалізація.

Як наголошує А. В. Бредіхин, «Україна була першою, але не останньою серед нових незалежних держав, які утворилися на теренах колишнього СРСР, що підписали Угоду про партнерство й співробітництво з ЄС. Слідом за нею аналогічна угода була підписана ще з десятима колишніми радянськими республіками. Угоди з рештою країн набули чинності 1 липня 1999 року, за винятком Білорусі і Туркменістану, з якими ці документи так і не були введені в дію» [5, с. 11].

Невдовзі після повномасштабного воєнного вторгнення рф на територію України 28 лютого 2022 р. Україна подала офіційну заявку на членство в Євросоюзі. Президент України В. Зеленський подав прохання щодо негайного вступу України до ЄС за «новою особливою процедурою». На підтримку цієї ініціативи президенти восьми держав Євросоюзу закликали прискорити процес вступу нашої держави до європейської спілки. Того самого дня президент Європейської комісії У. фон дер Ляєн зробила важливу заяву, що Україна фактично вже належить до Європейського Союзу й блок хоче, щоб Україна офіційно приєдналася до цього політичного утворення, але для цього знадобиться час. Сьогоднішню позицію керівництва ЄС передають слова У. фон дер Ляєн, сказані на саміті Україна–ЄС у Києві в лютому 2023 р.: «Сьогодні ми приїхали з набором пропозицій, мета яких – забезпечити Україні безперешкодний доступ до Єдиного європейського ринку. Ми хочемо допомогти Україні мобілізувати весь її економічний потенціал для боротьби з Росією, а згодом – для відновлення» [6]. Така позиція лідерки ЄС викликає в українців великий оптимізм щодо майбутнього членства України в Європейському Союзі. Водночас після перемоги над рф Україні потрібно буде пройти ще помітний шлях всебічного реформування задля втілення в життя європейських стандартів у різних галузях життя.

Шлях України в Європейський Союз відзначається унікальністю й нестандартністю. Загарбницька, неоколоніальна війна росії проти України наклала свій відбиток на цей складний процес. Багато хто із сучасних політиків і політологів убачає одну з головних причин російської агресії проти України якраз у намаганні припинити та згорнути процес євроінтеграції України. Проте, виступаючи східним форпостом західної цивілізації, зі зброєю в руках захищаючи ліберально-демократичні цінності й власний суверенітет, Україна на практиці доводить своє природне право на повернення в європейську родину народів. Потерпаючи в усіх галузях розвитку, несучи великі людські, економічні та воєнні втрати, Україна успішно перейшла зі статусу асоційованого члена ЄС до статусу офіційного кандидата в повноправні члени Європейського Союзу. При цьому українці продовжують виконувати рекомендації Брюсселя щодо проведення базових реформ і розширяють секторальне співробітництво з ЄС.

По суті, Україна та Європейський Союз вступили в нову фазу своїх відносин, для якої притаманні зростання взаємозалежності між українськими і європейськими партнерами, розширення взаємодії та співробітництва в оборонному, фінансовому та безпековому секторах, активізація спільного стратегічного планування, істотне посилення й об'єднання зусиль в організації масштабного опору російській експансії тощо.

У певному сенсі війна росії проти України створила додатковий потужний імпульс для прискорення процесу інтеграції України в ЄС, адже і європейці, і українці чітко переконалися в реальній безальтернативності курсу на повернення України в європейську спільноту. Новий геополітичний контекст, пов'язаний із помітною реваншистською активізацією світових авторитарних телурократій (росія, Китай, Іран та ін.), змушує об'єднувати свої зусилля з боку світових демократичних таласократій (США, Велика Британія, ЄС й ін.). Україна опинилася в епіцентрі цього протистояння і як молода демократія торує свій шлях в альянс передових поліархій світу, остаточно відкидаючи залишки радянської архаїки.

Водночас війна рф проти України загострила деякі проблеми нашого співробітництва з Європейським Союзом. Так, простежено згортання деяких розпочатих і тих, що планувалися, спільних бізнес-проектів за участю європейських приватних інвесторів, котрі закономірно нейтралізують свої ризики у воюючій країні. Крім того, величезні втрати в українській економіці, обвальне падіння промислового виробництва, переорієнтація державного бюджету України на переважне фінансування

оборонного й безпекового сектору перетворили нашу країну на перманентного прохача та отримувача всебічної іноземної допомоги, доля якої критично важлива для підтримання українського суспільства на плаву. Звичайно, така ситуація не може тривати вічно та треба дуже тверезо її оцінювати з огляду на перспективу поступової втоми наших іноземних союзників від проблем України. Це об'єктивна оцінка, а не наратив російської пропаганди, адже в демократичних суспільствах заходу все гучніші лунають голоси політиків, які закликають обмежити (а то й припинити) і поставити під додатковий контроль бюджетну підтримку України: від прихильників Дональда Трампа в США до прибічників Марі Ліпен у Франції. Мінливі настрої електорату в західних демократіях можна зрозуміти: зростання інфляції за скорочення реальних доходів, відмова від дешевих російських енергоресурсів, додаткове серйозне навантаження на бюджет, пов'язане із соціальною допомогою мільйонам українських біженців. Усе це призводить до збільшення соціальної напруги в західних суспільствах.

Вочевидь, у поточній ситуації Україна має демонструвати відповідну ефективність у застосуванні коштів від іноземних держав. До речі, нам потрібно рішуче брати курс на тотальне та радикальне реформування нашої державності в бік її трансформації від пострадянської бюрократичної форми до сучасної сервісної держави західного взірця. Треба завершити реформу судової гілки влади, щоби українські громадяни отримали доступ до справедливого правосуддя, а іноземні інвестори одержали гарантії недоторканності своїх капіталів.

Окремим пунктом у цьому процесі стоїть реформа Конституційного Суду України. Венеціанська комісія неодноразово наголошувала на тому, що до дорадчої групи при КСУ потрібно включити додаткового сьомого члена з низки незалежних міжнародних фахівців і встановити обов'язковий характер ухвалених комісією рішень. Це дасть змогу істотно вдосконалити механізм та якість підбору кандидатур на посаду судді КСУ. Проте на сьогодні через незавершеність реформи Конституційного Суду України якісне виконання цим органом своїх важливих функцій як незалежної гілки влади видається проблематичним і викликає цілком закономірні запитання в наших європейських партнерів.

Виконання Україною зобов'язань, передбачених ПДА та Угодою про асоціацію заплановано на період 2014–2024 рр. Станом на кінець 2019 р. за даними урядової системи «Пульс угоди», Україна виконала 43 % завдань, реалізацію яких передбачено на цей період. При цьому більшість сфер, у яких передбачено реформування, мають завдання,

виконання яких протерміновано. Найбільшого прогресу досягнуто у сферах, котрі потребують переважно юридичного врегулювання, створення державних інституцій, нового законодавства чи зміни чинного та інших дій, виконання яких не вимагає радикальних змін, що можуть вплинути на функціонування вже сформованої державної системи [7, с. 71].

Потребує радикального посилення й санкційна політика України проти структур і представників держави-агресора – росії. Навряд чи точкові санкції проти деяких одіозних персонажів російського шоу бізнесу, олігархічних груп та політикуму дають змогу досягти обвального ефекту для фашистського путінського режиму. Тут потрібно вживати всеохопних системних заходів, які б були спрямовані на реальний підрив антилюдяної системи влади в рф. Тим паче наші європейські та американські партнери наочно та неодноразово продемонстрували нам майстер-клас із правової, економічної, фінансової, гуманітарної санкційної політики щодо росії, ухваливши понад 10 пакетів санкцій проти згаданої держави-агресора, яка порушує всі загальновизнані у світовій спільноті норми міжнародного права.

Одним зі стратегічних напрямів розвитку Європейського Союзу є гармонізація міжнародних відносин між країнами-партнерами й державами-членами ЄС, що має створити стабільність на кордонах європейської спільноти. Це означає, що ЄС планує фінансувати спільні програми, які поєднуюватимуть території країн-партнерів і держав-членів ЄС, що мають спільні державні кордони. Україна, яка межує з низкою країн-членів ЄС, повинна скористатися цією можливістю й максимально використати спільні проекти для налагодження прикордонного співробітництва в європейськими державами, котрі належать до Європейського Союзу. Потрібно рухатися до суттєвого спрощення процедур і помітного підвищення ефективності використання технічної допомоги з боку Європейського Союзу. Тим паче на сьогодні для цього вже створено важливий фундамент – безвізовий режим між ЄС й Україною. Упроваджується новий підхід до налагодження тривалого співробітництва у вигляді створення «структурних фондів» – спільного фінансування, партнерства та багаторічних програм кооперації.

Що заважає Україні перетворитися з екстремального геополітичного суб'єкта на нормальний, стабільний геополітичний суб'єкт?

На нашу думку, комплекс причин, серед яких головною є *вкрай низька ефективність пострадянської державності та клептократичний олігархічний режим*. Унаслідок неефективного політичного управління, посилення корупції й олігархічного клієнтелізму Україна потрапила під

вплив потужніших гравців, які намагаються відстоювати, задовольняти власні національні інтереси, у тому числі й за рахунок української суб'єктності.

Для набуття нормальної геополітичної суб'єктності Україні потрібно провести *комплекс реформ, спрямованих на радикальну модернізацію суверенної державності*.

Першим пунктом повинні стати *політична й адміністративна реформи*. Змішана форма правління у вигляді парламентсько-президентської республіки виявила свою неефективність в Україні. Це досить заплутана та дисфункціональна система, яка постійно провокує дуалізм президентської й урядової влади та загальну безвідповідальність за ухвалені політичні рішення.

Звідси випливає, що для України в контексті її європейської перспективи потрібно здійснити перехід до *парламентської республіки з децентралізованим унітаризмом*.

Другим пунктом реформ повинна стати *комплексна економічна реформа*. Потрібно не на словах, а на справі здійснити демонополізацію та деолігархізацію української економіки. Інакше в інерційному сценарії на зміну старої олігархії може прийти нова, післявоєнна олігархія – «нові особи» зі старими прізвищами. Від застарілої пострадянської олігархічної моделі потрібно перейти до сучасної моделі *народного капіталізму*, де ключову роль відіграють малий і середній види бізнесу, орієнтовані на сферу обслуговування населення.

Отже, для того щоб стати повноправним членом Європейського Союзу, Україна повинна для початку побудувати в себе відповідну європейським стандартам соціально-політичну модель. Жахлива війна, яку переживає український народ, мусить стати «водорозподілом» між архаїчною пострадянською моделлю державності й сучасною європейською етатистською моделлю сервісного типу. Головне – не змарнувати історичного шансу для радикальної модернізації національної Української держави задля відходу від гасла «людина для держави» та переходу до філософії «держави для людини». Оптимізм у цьому процесі виникає через формування наочного суспільного запиту на побудову в Україні нового поствоєнного справедливого суспільства.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Східне розширення Євросоюзу перетворило Україну на безпосереднього сусіда ЄС. Це значно збільшило можливості для налагодження всебічної кооперації та взаємодії між Україною і Європейським Союзом.

Для організації ефективної протидії авторитарній загрозі зі сходу з'являється об'єктивна необхідність інтегрувати потенціал держав світової демократичної коаліції. Європейський Союз й Україна посідають у цьому процесі чільні місця через те, що географічно вони розміщені на передньому краї опору загарбницьким діям рф. Зважаючи на це, відносини між ЄС та Україною набувають стратегічної вагомості для захисту й розвитку всієї євроатлантичної цивілізації.

Україні для набуття стабільної геополітичної суб'єктності та для повноцінного входження до ЄС потрібно реалізувати комплекс реформ, спрямованих на радикальну модернізацію суверенної державності.

Відіграючи роль східного форпосту західної цивілізації, зі зброєю в руках захищаючи її світоглядні цінності і свою державну незалежність від рф, Україна на практиці довела своє природне право на повернення в європейську родину.

Перспектива подальших досліджень полягає в розгляді конкретних проєктів кооперації між Україною та Європейським Союзом у межах великої післявоєнної відбудови й розбудови нової України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Якименко, Ю., Пашков, М. (2018). Україна на шляху до ЄС: оцінки, думки і сподівання громадян. URL: <http://www.tepsa.eu/23326-2>.
2. Указ Президента України «Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» 11.06.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text>.
3. Юрковський, Д. Ю. (2013). Європейська інтеграція – стратегічний пріоритет зовнішньополітичної діяльності України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, № 10. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=761>.
4. Єгорова, В. С. (2019). Україна та ЄС: сучасний стан і перспективи розвитку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*, № 40, с. 22–26.
5. Бредіхин, А. В. (2009). Україна та Європейський Союз: ретроспектива розвитку відносин. *Наука. Релігія. Суспільство*, № 2, с. 7–12.
6. Урсула фон дер Ляєн: Україна буде членом ЄС. Рік тому ніхто не уявляв вашу швидкість. 2 лютого 2023 р. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/02/2/7155414>.
7. Чорнобай, О. (2021). Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки, вип. 8, № 29, с. 66–73.

REFERENCES

1. Yakymenko, Y. U., Pashkov, M. (2018). *Ukrayina na shlyakhu do YES: otsinky, dumky i spodivannya hromadyan*. URL: <http://www.tepsa.eu/23326-2> (in Ukrainian).
2. Ukaz Prezydenta Ukrayiny «Pro zatverdzhennya Stratehiyi intehratsiyi Ukrayiny do Yevropeys'koho Soyuzu» 11.06.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text> (in Ukrainian).

3. Yurkovs'kyu, D. YU. (2013). Yevropeys'ka intehratsiya – stratehichnyy priorytet zovnishn'opolitychnoyi diyal'nosti Ukrayiny. *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*, № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=761> (in Ukrainian).

4. Yehorova, V. S. (2019). Ukrayina ta YES: suchasnyy stan i perspektyvy rozvytku. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Yurysprudentsiya*, № 40, p. 22–26 (in Ukrainian).

5. Bredikhyn, A. V. (2009). Ukrayina ta Yevropeys'kyu Soyuz: retrospektyva rozvytku vidnosyn. *Nauka. Relihiya. Suspil'stvo*, № 2, p. 7–12 (in Ukrainian).

6. Ursula fon der Lyayen: Ukrayina bude chlenom YES. Rik tomu nikhto ne uyavlyav vashu shvydkist'. 2 lyutoho 2023 r. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/02/2/7155414> (in Ukrainian).

7. Chornobay, O. (2021). Suchasnyy stan i perspektyvy ukrayins'koyi yevrointehratsiyi. *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'viv's'ka politekhnikha»*. Seriya: Yurydychni nauky, vyp. 8, № 29, p. 66–73 (in Ukrainian).

Матеріал надійшов до редакції 13.05.2023 р.

УДК 327(477:4-11)-049.5]:327.5

Олег Цебенко,

кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та міжнародних відносин, Інститут гуманітарних та соціальних наук, Національний університет «Львівська політехніка»,
oleh.o.tsebenko@lpnu.ua
ORCID ID: 0000-0002-0024-0405;

Марія-Тереза Шумська,

магістр освітньої програми «Міжнародні відносини»,
Національний університет «Львівська політехніка»,
terezashumska28@gmail.com
ORCID ID: 0009-0006-8879-7019
DOI 10.29038/2524-2679-2023-02-62-77

КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ РОЗВИТКУ ІНІЦІАТИВИ ЄС «СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО»

У статті проаналізовано ключові виклики та загрози Східному партнерству. Виокремлено внутрішні й зовнішні загрози, що гальмують розвиток ініціативи ЄС «Східне партнерство». До внутрішніх належать